

40 DNÍ S BIBLÍ 2024

Ježíš a my lidé

podle Janova evangelia

Ježíš a my lidé podle Janova evangelia

I letos vás v předvelikonočním postním období zveme ke společnému čtení Písma; a nejen ke čtení, ale také k promýšlení, k rozhovorům, modlitbám. Při všem zmatku okolo nás i v nás, samých, tváří v tvář různým nebezpečím a výzvám – osobním i politickým, ekologickým či duchovním -, kterých je všude plno, se chceme vracet k samotným základům svého života – k Pánu Ježíši Kristu. Jaký je Ježíš? Jaký je Bůh, který se nám v něm ukázal? A jací jsme my, kterým se Bůh takto ukázal? Na to se letos chceme ptát Janova evangelia; a naslouchat tomu, co Kristus říká o sobě, ale i tomu, co musí říct o nás.

Materiál 40 dní s Biblí 2024 nabízí i letos obvyklý obsah: Je to jednak rozvrh denního čtení, textů pro nedělní kázání a témat pro biblické skupinky v týdnu, jednak jsou to výkladové poznámky k pojednávaným textům a podněty k diskusi ve skupinkách. Všechny texty, které připadly na nedělní kázání, pojednávají o Ježíšově zápasu o člověka, a tedy mnohdy také o Ježíšově zápasu s člověkem. Biblické studium nabízí střípky Ježíšova portrétu. K materiálu je tradičně připojen i stručný úvod do Janova evangelia.

S přípravou letošních podkladů mi pomohli kolegové kazatelé z odboru RCB pro vzdělávání. David Novák připravil biblické studium k J 1, Martin Kop se ujal J 5 a J 7, od Jana Asszonyiho jsou podklady k J 11. Odlišné přístupy kolegů budou jistě osvěžující.

S přáním požehnaných Velikonoc 2024

David Beňa

	Čtení Janova evangelia		Ježíšův zápas o člověka	Ježíšův portrét
21. 2.	1,1-18			J 1: Boží slovo
22. 2.	1,19-34			
23. 2.	1,35-51			
24. 2.	2,1-12			
25. 2.	2,13-25		J 2,13-25: Zbořte tento chrám	
26. 2.	3,1-21			J 5: Boží Syn
27. 2.	3,22-36			
28. 2.	4,1-30			
29. 2.	4,31-54			
1. 3.	5,1-24			
2. 3.	5,25-47			
3. 3.	6,1-33		J 6,1-15: Pět chlebů a dvě ryby	
4. 3.	6,34-59			J 7: Záhadný muž
5. 3.	6,60-71			
6. 3.	7,1-30			
7. 3.	7,31-52			
8. 3.	8,1-11			
9. 3.	8,12-30			
10. 3.	8,31-59		J 8,31-37: Když vás Syn osvobodí	
11. 3.	9,1-41			J 11: Dárce života
12. 3.	10,1-21			
13. 3.	10,22-42			
14. 3.	11,1-44			
15. 3.	11,45-57			
16. 3.	12,1-19			
17. 3.	12,20-36		J 12,20-28: Aby byl Syn oslaven	
18. 3.	12,37-50			J 13: Služebník a Pán
19. 3.	13,1-20			
20. 3.	13,21-38			
21. 3.	14,1-31			
22. 3.	15,1-11			
23. 3.	15,12-27			
24. 3.	16,1-15		J 16,1-11: Prospěje vám, abych odešel	
25. 3.	16,16-33			J 18,28 – 19,16: Král
26. 3.	17,1-26			
27. 3.	18,1-40			
28. 3.	19,1-22			
29. 3.	19,23-42	Velký pátek	J 19,23-30: Dokonáno je	
30. 3.	20,1-31			
31. 3.	J 21,1-25	Vzkříšení	J 21,1-14: To je Pán!	

Ježíšův portrét 1: Boží slovo (J 1,1-14)

Biblické studium 21. – 24. února

Otázky k diskusi

- Kdybys měl prvních 14 veršů Janova evangelia vyjádřit jednou větou, jak bys jí zformulovat? Kdyby do jednoho slova, jaké slovo by to bylo?
- Proč myslíš, že je tak důležité (pokud to tak ovšem vidíš), že Bůh v Kristu sestoupil na tento svět?
- Jak se ti stalo, že informace o Ježíši se pro tebe stala něčím víc?
- Co brání lidem, aby Ježíše poznali nejen jako informaci? Co v tom může dělat církev? Ty osobně?
- Jak se liší optimismus od naděje a jak to souvisí s prologem Janova evangelia?
- Kde vidíš, že v současném světě temnota nejvíce pohlcuje světlo, a kde bereš naději, že temnota nakonec nezvítězí?

Ježíšův portrét 2: Boží Syn (J 5,1-24)

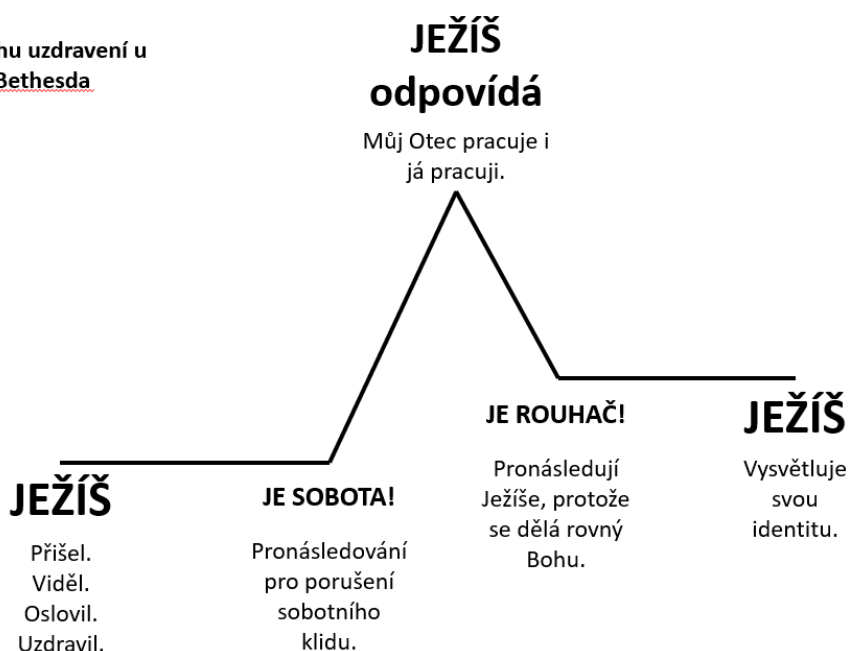
Biblické studium 26. února – 2. března

O tom, který je jedno s Otcem, a o tom, co to znamená – J 5,1–24

- 1) Náš dnešní text začíná slovy: „Byl židovský svátek a Ježíš vystoupil do Jeruzaléma“ (J 5,1). To je jako, kdyby dnes někdo řekl, že přišel do slavnostního shromáždění. Nevíme, jaký to byl svátek. Když přijdeš do církve, čím se zabýváš nejprve?
- 2) Co dělá Ježíš, když přijde na slavnostní sobotní shromáždění, ještě než vstoupí do chrámu? To se dočteme v příběhu, který je zapsán v J 5,1–18. Vidíme zde i důsledky tohoto jednání. Co Ježíš udělal? V čem je problém a zápletka celého příběhu? Čemu nás tím Ježíš učí?
- 3) Ježíš v rozhovoru pokračuje a v 5,19–23 rozvíjí, jak rozumí sám sobě. Popisuje svůj vztah k Otci (19). Líčí důvěru Otce v Syna (20a) a ukazuje, co vše mu Otec svěřil (20b–23). Co nám to říká o vztahu Otce a Syna? Jak mám naplnit úctu, o níž zde Ježíš mluví?
- 4) Postavu Syna lze spojit se Synem člověka, jak ho popisuje prorok Daniel. Když Ježíš v evangeliích mluví sám o sobě, nazývá sám sebe právě tímto titulem. Přečti si Dan 7,13–14 a srovnej tento oddíl se slovy, kterými o sobě mluví Ježíš v J 5,20–23. Jaký obraz Syna toto srovnání přináší? Jaký nárok klade na své následovníky?
- 5) Náš oddíl končí veršem 24, kde Ježíš představuje, jaké důsledky bude mít, když budeme jemu a jeho zvěsti důvěřovat. Co tato víra přináší? Jak tyto dvě věci pozitivně ovlivňují náš každodenní život?

Schéma příběhu uzdravení u
rybníka Bethesda

Ježíšův portrét 3: Záhadný muž (J 7,12-53)

Biblické studium 4. – 9. března

Jak poznat toho, který přichází, pokud se sám nepředstaví – J 7,12–53

- 1) Máte rádi svátky a oslavy? Jsou pro život důležité? Jaký je váš nejoblíbenější svátek? Janovo evangelium je svátků plné a Jan nás dnes na jeden z nich zve. Co o tomto svátku víš?
- 2) Kdo je ten, který tak zajímavě učí lid v chrámu? Jak o něm smýšlí posluchači? Jak o něm smýšlí autority lidu? Jak se vidí on sám? Na to vše ukazuje příběh zaznamenaný u Jana 7,12–53. Jakými proměnami prochází postavy příběhu? Mění se nějak Ježíš? Jak se měním já?
- 3) Zajímavou skupinou je v našem příběhu chrámová stráž. Jak se setkává s Ježíšem? Za koho jej pokládají? Jak bys hodnotil jejich jednání? Je hodné následování?
- 4) Ježíš v našem příběhu vyjadřuje jasné mínění o svých posluchačích (19–20) a zároveň jim dává nabídku pro život (37–38). Co to ukazuje o něm samém? Co tím říká o nás? Kým je zde Ježíš?
- 5) Celým příběhem se prolínají otázky o poznání a známosti Ježíše. Ptá se zástup. Ptají se farizeové. Ptá se podle překladů Františka Žilky, Jozefa Kurze a ČSP i Ježíš ve verši 28: „Vskutku mě znáte a víte, odkud jsem?“ Je to otázka i pro nás. Skupiny v příběhu ukazují, jak lze na tuto otázku odpovědět. Která z odpovědí je ti nejbližší a proč?

Schéma rozhovoru o svátku Stánků

Ježíšův portrét 4: Dárce života (J 11)

Biblické studium 11. – 16. března

Kdo je Pán Ježíš? Takhle se ptali především ti, kdo byli svědky nějakého Ježíšova činu, který se vymykal zajetým zvyklostem. Otázku: „Kdo to vlastně je?“ si lidé kladou až na konci novozákonních příběhů. V nadpisu už jednu z odpovědí jaksi předem nacházíme, leč pokusme se otázku i odpověď nechat pomyslně až na konec a podívejme se nejprve na příběhy tohoto týdne, a to z pozice příběhu o vzkříšení Lazara.

Otázky k diskusi

- Kde v tomto příběhu vidím sebe?

- V jaké životní situaci mě příběh o vzkříšení Lazara zastihuje?

- Jak vnímám svou nemoc?

- Věřím? Co a jak věřím o Ježíši z Nazareta, kterého evangelia dosvědčují jako Mesiáše (Zachránce) a Syna Božího?

Ježíšův portrét 5: Služebník a Pán (J 13,1-17)

Biblické studium 18. – 23. března

V předvečer své oběti umývá Ježíš při poslední večeři svým učedníkům nohy a dává jim tak příklad skutečné lásky. I oni si mají vzájemně sloužit.

Otázky k diskusi

- Ježíš nejednal impulzivně, z náhlého popudu, nýbrž věděl, co dělá. Co všechno Ježíš o sobě věděl, a proto jednal, jak jednal? Jaké další důvody náš text uvádí? (verše 1-3)
- Nohy si při vstupu do domu a před ‚usednutím‘ ke stolu umýval každý sám. V bohatých domácnostech tuto službu mohl vykonávat otrok. Tím, že na sebe tento úkol Ježíš dobrovolně vzal, prolomil společenská tabu a sám sebe ponížil. Nezapomeňme, že Ježíš to udělal při plném vědomí svého postavení, ba na základě svého postavení. Dokážete si představit, co by dnes mohlo být obdobou Ježíšova jednání? (verše 4-5 a 13)
- Co Ježíšův šokující čin znamená? Co obnáší, co přináší, co připomíná? Co pro nás znamenají pojmy, jako je čistota? V čem tu spočívá? (verše 6-11)
- Co nás Ježíšův čin má naučit? Jak ho máme napodobovat? Jak konkrétně můžeme ‚jeden druhému nohy umývat‘?
- Jak tedy Ježíš panuje? A jak slouží? V čem spočívá jeho dílo spásy?
- A kým jsme v jeho lidu my?

ZVĚST JANOVA EVANGELIA

Janovo evangelium, stejně jako ostatní tři novozákonní evangelia, je „dobrou zprávou“ o příchodu a nástupu nového krále, skutečného a legitimního Pána. J přitom nejen dosvědčuje, že Ježíš z Nazareta byl a je Kristus, Syn Boží, jak to činí ostatní evangelia. Nýbrž také, jakoby z opačného konce, zvěstuje, že Boží tvůrčí Slovo a odvěká Boží Moudrost, tento „jednorozený Syn, který je v náručí Otcově“ se v Ježíši stal člověkem a přebýval mezi námi. Jan dosvědčuje, že Syn Boží přišel co člověk do svého světa, aby mu přinesl světlo, život a spásu. Svět ho sice nepřijal; ty však, kteří ho s vírou přijali, učinil Božími dětmi.

JANOVO EVANGELIUM A SYNOPTICI

Tradičně se má za to, že čtvrté evangelium napsal staříčkový Jan, jeden z Dvanácti, kolem roku 90 n. l. v maloasijském Efezu (srov. 19,35; 21,20.24a). V J ovšem autor jednoznačně identifikován není a o učedníku Janovi se jmenovitě nemluví vůbec. V odborné diskusi se objevují různé autorské hypotézy (autorem či redaktorem je jiný z učedníků, jiný Jan, Lazar). Podobně vznik evangelia bývá někdy datován do pozdějších, nebo i dřívějších desetiletí. Je každopádně zřejmé, že s autorem za čtvrtým evangeliem stojí celá komunita, jež svědectví garantuje a skrze evangelium promlouvá (1,16.18; 21,24b): Kvůli zvláštnostem janovské slovní zásoby a teologické koncepce se v historickém bádání mělo za to, že šlo o nežidovskou skupinu ovlivněnou helénskou či gnostickou tradicí, resp. o skupinu k těmto tradicím promlouvající. Podle současných badatelů za J stojí spíše židovské kruhy. Farizeové nebo saduceové zdaleka nepředstavují *jedinou* či „normální“ podobu židovstva na přelomu letopočtu: vedle sebe tehdy existovalo *mnoho různých* soupeřících proudů či způsobů, jak „býti Židem“, přičemž J očividně reprezentuje jeden z nich.

Jaký vztah má Janovo evangelium k ostatním evangeliím, tzv. synoptikům? Všechna evangelia jsou nesena stejným zájmem: zvěstovat Ježíše Pána a Krista. Všechna vypráví o počátcích jeho služby, o jejím průběhu a zvláště podrobně o jeho utrpení. Všechna jsou také protkána přímými i skrytými odkazy na Písma Izraele, náš Starý zákon. Zdá se, že J na ostatní tři evangelia navazuje, resp. že předpokládá znalost buď přímo synoptiků, nebo alespoň základních faktů Ježíšova příběhu (1,40.42; 2,22; 3,24 aj.). Tak lze vysvětlit např. mlčení čtvrtého evangelia o místě Ježíšova původu (2,46; 7,27.40-52). Cca 80 % obsahu J je však bez paralel jinde (2,1nn; 3,1nn; 4,1nn; 11,1nn aj.). J se od synoptiků liší i v dalších ohledech: Zatímco synoptici zachycují službu Pána Ježíše ve třech velkých oddílech vymezených zeměpisně – služba v Galileji, cesta do Jeruzaléma, utrpení v Jeruzalémě –, ve čtvrtém evangeliu Ježíš mezi domovskou Galileou a nepřátelským Jeruzalémem přechází několikrát. Je řeč o třech svátcích paschy; právě na základě tohoto Janova svědectví se má za to, že Ježíšova veřejná služba trvala tři roky. Dále, zatímco Mt, Mk a L Ježíšovo „mesiášské tajemství“ odhalují postupně a decentně – jako by řešila hádanku, kdo vlastně Ježíš je (Mt 16,16.20; 26,63n), J Ježíšovu identitu otevřeně dosvědčuje hned od prvních vět – jako by nešlo o „tajemství“, nýbrž o *očividný* předpoklad (1,1.14; 1,45.49 aj.). Zatímco ostatní evangelisté popisují Ježíše jako Žida mezi Židy, člověka, který mluvil jazykem farizeů a zákoníků a řešil společné otázky (Mt 1,1; 19,1nn aj.); Janův Ježíš vystupuje spíše jako „nebešťan“, posel shůry, jehož ústředním tématem je jeho vlastní totožnost – neboť ta rozhoduje o všem (3,11nn aj.): Ježíšova identita má v jeho zvěstování u J snad tu výsadní pozici, jakou v Ježíšově kázání u synoptiků zabírá Boží království. Třebaže je J výrazně „teologickým“ evangeliem, obsahuje zároveň celou řadu faktografických detailů, ba podle některých badatelů se o historii a realie zajímá více než synoptici. Vzhledem k těmto a dalším rozdílům mezi J na jedné a Mt, Mk a L na druhé straně se lze ptát, zda v J slyšíme Ježíšova *vlastní* slova – a pokud ano, proč je necitují i ostatní evangelisté –, či zda v J promlouvá Božím Duchem vedená a desetiletími následování vyžralá *vzpomínka* Ježíšova učedníka, vzpomínka, o níž J ostatně opakovaně mluví (14,26; 2,22; 16,4 atp.).

ZVLÁŠTNOSTI JANOVA EVANGELIA

Vedle zvláštností vyplývajících ze srovnání se synoptickými evangelií, je nutno připomenout roli, jakou v J hrají Ježíšovy rozhovory, přátelské i konfliktní, jednak s jednotlivci, muži i *ženami*, učenými i neučenými, jednak se zástupy (3,1nn; 4,1nn; 6,22nn; 8,31nn aj.). Pro svědectví J jsou zásadní promluvy k učedníkům v druhé polovině knihy (13-17). Ohniskem těchto rozhovorů a promluv je právě Ježíšova totožnost. Kdo je, vyhledává Ježíš rovněž

v sedmi výrocích začínajících slovy *Já jsem* (6,35; 8,12; 10,7.11; 11,25; 14,6; 15,1) a v sedmi zázračných znameních, resp. osmi, počítáme-li i zmrtvýchvstání (2,1nn; 4,46nn; 5,1nn; 6,1nn; 6,16-21; 11,1nn; 21,1nn); zázraky tak nejsou jen prostě „nadpřirozené“ činy ku pomoci lidem, nýbrž právě něco *znamení*: kdo je Ježíš. Typická je janovská slovní zásoba. Mezi ústřední výrazy patří – namátkou - *svědčit* (v NZ 77x, z toho v J 33x) a *svědectví* (v NZ 37x, z toho v J 14x); *věřit* (v NZ 246x, z toho v J 100x); *poslat* a odvozeniny (v NZ 80x, v J 33x); *oslat* (v NZ 62x, v J 23x) a *sláva* (v NZ 168, v J 19x); *pravda* (v NZ 110x, v J 25x) a *pravdivý* (v NZ 25x, v J 13x); *sestoupit* (v NZ 80x, v J 18x); dále také *milovat* (v NZ 142x, v J 37x) a *láska* (7x), *život* (36x) a *žít* (18x), *znamení* (17x), *příkázání* (10x), nebo spojení *přichází hodina* (16x). Nápadné a pro Janovo svědectví podstatné jsou také protiklady *světla a tmy*, *pravdy a lži*, *nebe a země*, *shůry a zdola*, Otce, resp. Ježíše či jeho učedníků a *světa* atp. „Janovo evangelium se na první pohled zdá jednoduché a jasné. Jakmile se však do něj pozorně začteme, zjistíme, že se v něm ukrývá mnohem víc, než jsme se domnívali.“ (S. M. Lewis) Takto zdánlivě přímočarý je právě i Janův slovník: Některé pojmy mají záměrně naráz vícero významů: např. spojení *narodit se znovu* (3,3) můžeme přeložit i jako *narodit se shůry* (3,5.12n); slovo *vyvýšit* či *oslat* (3,14; 12,32n; 12,15; 13,31n; 17,1.5) označuje paradoxně jak smrt na kříži, tak výstup na nebesa (J 3,13; 12,41) aj. Ovšem nejen pojmy, ale i příběhy se odehrávají zároveň na více rovinách, na rovině zřejmého dění a na rovině hlubšího významu: Podle některých badatelů odkazují např. Ježíšovy zázraky a činy ke svátostem křtu a večeře Páně, v J jinak nezmiňovaných. Domněnce, že J sleduje i tyto „liturgické“ cíle, nahrává fakt, že důležité události janovského příběhu se odehrávají v souvislosti s židovskými svátky (2,13; 5,1; 6,4; 7,1.37; 10,55; 12,12; 13,1) a o sabatu (5,10; 7,21-23; 9,13.15). S touto „neostrotí a mnohoznačností“ (J. B. Souček) souvisí strategie J osvětlovat jednou řečeného pomocí opakování: výroky a motivy se objevují znovu, v nových souvislostech (srov. 3,1-21 a 3,31-36 atp.). Jan své téma nerozvíjí postupně, krok za krokem, nýbrž cyklicky; nevyvozuje, nýbrž spíše opakováním prohlubuje. Tomu odpovídá motiv nepochopení a rozpominání – lidé často nerozumí, co Ježíš říká, a porozumí tomu až dodatečně (1,31; 2,22; 3,4.9; 4,10n; 7,12n; 11,16; 13,36; 20,9). Je to právě Duch svatý darovaný na základě Ježíšovy smrti a vzkříšení, kdo věřící upomíná na Kristova slova a uvádí je do jejich pravdy (14,26; 16,13n).

Postavení a role *Židů* v J a jeho nápadně distancované vyjadřování o *židovských* zvycích, svátcích apod., je rovněž diskutovanou otázkou (1,19; 2,18; 5,10; 8,31 aj.). Třebaže se někdy konkretizují ve *farizejích* a *velekněžích* (1,24; 4,1; 7,32.45; 9,13; 11,47.57; aj.), kteří společně reprezentují veleradu, bývají Ježíšovi protivníci v J označováni paušálně jako *Židé* (1,19; 2,18; 5,10.15n.18; 7,1; 9,22 aj.). Je snad tedy čtvrté evangelium antisemitské, příp. antijudaistické, jak tvrdí jeho kritici? Přímočaré a bohužel rozšířené vnímání, teologické i lidové, v janovských *Židech* vidávalo negativně a s děsivými následky v historii právě *všechny* Židy, bez ohledu na národnost a „náboženskou příslušnost“ apoštolů, a nota bene Ježíše samého, kteří také byli Židy! Někteří badatelé proto navrhuje spatřovat v *Židech* čtvrtého evangelia pouze jeruzalémské autority (7,13; 9,22). Jiní v nich rozpoznávají obyvatele Judeje, odlišené tak od Galilejců a Samařanů. Další dochází k závěru, že výraz *Židé* označuje (z hlediska vyprávěných událostí: *budoucí*) odpůrce janovské obce, tedy ty skupiny (pozdější rabíny), jejichž kořeny sice sahají před rok 70, kdy byl zničen jeruzalémský chrám, jednoznačně vůdčí úlohu v židovstvu si však vydobyli právě až po této národní katastrofě a vymezili se přitom mj. právě i proti židovským následovníkům Mesiáše Ježíše. Ať tak či onak, nutno říci, že v J nejde o odsudek *celého* národa, navíc národa *vlastního*! *Spása je ze Židů*, říká Kristus v J 4 (v22), i židovská Písma (náš SZ) o něm svědčí. Stejně tak janovští *Židé* nefigurují jako prototyp *jakéhokoliv* nevěřícího, ani jako symbol „zákonické“ náboženskosti v srdci zbožného člověka (příslušecný „žid v nás“): takové paušalizování jednak neodpovídá sz a nz faktům a učení, jednak je v rozporu s biblickým étosem! V J coby evangelium specificky židovském jde spíše o „rodinný střet“ uvnitř Izraele, střet o pravou podstatu Božího lidu, střet o to, kým je Žid Ježíš.

TEOLOGIE JANOVA EVANGELIA

Vedle zmíněných typických rysů a vypravěčských strategií je nutné doplnit či z jiného úhlu znovu připomenout, některé podstatné aspekty janovské teologie. J je především očitým svědectvím o vtělení Božího Syna v člověku Ježíši, svědectvím probouzejícím a posilujícím spásnou víru (20,30n). Svědkem je *učedník* a s ním jeho komunita (1,16.18; 19,35; 21,24n), Jan Křtitel (1,6-8.15.19nn; 3,25nn; 5,33nn) a také sám Ježíš a jeho skutky (1,18;

3,11n.31nn; 5,31nn; 14,11 aj.). O Synu svědčí Otec a Duch svatý; a ke svědectví jsou povoláni učedníci (5,37; 15,26; 15,27 aj.).

Obsahem svědectví je, jak už bylo řečeno, Ježíšova totožnost a spásný význam jeho příchodu, smrti a vzkříšení. Kdo je Ježíš; resp. kdo že se to v Ježíši *stal tělem* (1,14)? Boží *slovo* (1,1.14), *Syn Boží* (1,14.18; 3,35n; 5,17nn aj.), *Syn člověka* (1,51; 3,13n; 5,27; 6,62 atd.), *Mesiáš* či *Kristus, král Izraele* (1,17.49; 4,25; 18,33nn), *Spasitel světa* (4,42), *Pán a Bůh* (20,28). Společným jmenovatelem těchto titulů je právě člověk Ježíš, takový, jaký byl, jak ho evangelia líčí. Ačkoli se tedy obsah jednotlivých titulů překrývá a zřejmě mezi nimi nelze narýsovat přísné hranice, každý z nich má přece jen vlastní odstín, své sz a také mimobiblické asociace. V židovstvu, jak ho můžeme poznávat ze spisů období Druhého chrámu (od 5. stol. př. Kr. do 1. stol. po Kr.), existovalo vícero soupeřících „kristologií“, předkřesťanských představ o mesiášských, spasitelských, královských, prostřednických postavách - a lidé je na Ježíše aplikovali. On je integroval a svou službou a zvl. křížem přetavil: Ježíš tím vším je, a přece není: je tím vším po svém! Titul *Mesiáš* či *Kristus* (pomazaný) odkazuje především ke sz davidovskému království – Ježíš je král Izraele (19,19; 9,22; 11,27). Označení *Syn Boží*, jež i u J s titulem *Kristus* někdy splývá, odkazuje k intimní náklonnosti mezi Otcem a Ježíšem, k Ježíšově poslušnosti a naprosté odevzdanosti Otcově vůli: *Synem* je Ježíš právě ve vztahu k Otcovi, právě svým vztahem k Otcovi (1,18; 5,19nn; 10,30). Podobnou funkci mají výrazy Boží *Slovo* (1,1n) a *Bůh* (20,28): Ježíš dělá to, co dělá Otec, resp. Otec jedná skrze Ježíše; Syn je jakoby „agentem“, slyšitelným poslem, viditelnou tváří neviditelného Boha (1,18). *Syn člověka* mohl v hebrejštině či aramejštině označovat prostě člověka, *lidského syna* (Ez 2,1 aj.), v evangeliích však navazuje spíše na tajemnou nebeskou postavu ze sz a židovské apokalyptiky, archetypálního Člověka či „mladého Boha“ (Da 7,13n: Mt 26,64 aj.). V J je spojen jednak s výkonem Božího soudu (5,27), jednak s motivem sestupu Prostředníka do světa a jeho opětovného výstupu k Otcovi skrze kříž (1,51; 3,13n; 6,27.62 aj.).

Výrazným rysem Ježíšovy identity je v J, jak už vícekrát naznačeno, vztah - *láska*: Otec miluje svět (3,16), proto na svět posílá svého Syna, kterého miloval již před stvořením světa, a tak mu vše dal do rukou, a kterého miluje, ba zamiloval si nyní, protože se Syn za tento svět obětuje (3,35; 10,17; 15,9; 17,24.26). Ježíš zase miluje Otce, a proto ho poslouchá; miluje své přátele a učedníky, a proto za ně vydává svůj život (11,5; 13,1.23.34; 14,39; 15,9). A ke stejné službě a poslušné lásce je zve, ba lásku jim *přikazuje* (13,34; 14,15.21nn; 15,10.12.17). Cílem i východiskem, místem dávající a přijímající, toužící a velkodušně lásky je láskyplné společenství učedníků mezi sebou a tak účast na společenství, jež sdílí Otec se Synem v Duchu (14,23; 17,1nn). Podobnou dynamiku vykazuje v J motiv „poslání“: Otec posílá Syna na svět (4,34); Syn stejně tak posílá do světa učedníky (20,21); Otec i Syn posílají učedníkům Ducha svatého, aby je vedl a podporoval v jejich poslání (14,26; 15,26; 16,7): cílem je smířené společenství.

Duch svatý, poslaný Otcem, je vůbec druhou „hlavní postavou“ J, byť v J až na výjimky přímo nejedná (1,32), vždyť jeho čas přijde až po Ježíšově vyvýšení. Podle Křtitele je schopnost křtít Duchem poznávacím znamením Božího Mesiáše a mluvčího (1,32; 3,34); však právě v Ježíšových slovech přichází životadárný Duch Boží ke slovu (6,63). Boží Duch tvoří člověka znovu, aby měl synovské společenství s Otcem (3,5n.8), a v Duchu je potřeba Otce uctívat (4,23n). Duch svatý má – namísto oslaveného Ježíše - přijít k věřícím, resp. milujícím a poslušným, a stát se v nich pramenem života, připomínat jim Pánova slova, uvádět je do jejich pravdy a uschopňovat je ke svědectví a službě (7,39; 14,15-17.26n; 15,26; 16,12-15; 20,22). Duch svatý provází jak Ježíšovu pozemskou službu, tak službu učedníků; umožňuje život a spásu, stejně jako víru a vůbec vznik evangelia i pochopení Písmu. Podle evangelií v Ježíši totiž nachází nový význam nejen jednotlivé výpovědi Starého zákona (3,14n; 13,18; 19,24.28.36n aj.), nýbrž celý sz příběh v něm dosahuje svého více či méně překvapivého vyústění (1,1nn; 6,1nn aj.). Ježíš se Písem dovolává coby pravdy sdílené celým Izraelem a společné platformy rozhovoru (7,42.52; 10,35), ale také coby autoritativního svědectví o sobě samém (1,45; 2,22; 5,39.45; 7,38 aj.). Bez SZ je Ježíš nepochopitelný; evangelisté právě pomocí SZ vykládají, kdo Ježíš je. Podle vykladačů čtvrté evangelium vede „sz debaty“ o Ježíši vede také misijní rozhovor s aktuálními židovskými proudy své doby (snad proto užívá zvláštní, kumránské eseje připomínající slovní zásobu), ale také s helénskou filosofií (např. pojem *Slovo*, byť i ten je v J specificky židovský a sz), ba s pohanskými, dionýskými kultury (když např. Ježíš proměňuje vodu ve víno a přirovnává se k vinné révě atp.).

PŘÍBĚH JANOVA EVANGELIA

Prolog (J 1,1-18)

Na počátku (1,1; Gn 1,1; 1J 1,1) Bůh promluvil a stvořil svět se vším, co je na něm; v našich dnech se toto tvůrčí Boží slovo, osvěcující každého člověka a známé Izraeli skrze Mojžíše, stalo jedním z nás. Boží Syn přebýval co člověk mezi lidmi a zjevil nám Otce – svého a skrze víru i našeho.

Kniha znamení (1,19 – 12,50)

První svědkem o Ježíši, *Beránku Božím*, byl křtitel Jan. Právě z okruhu jeho žáků získal Ježíš své první učedníky, právě oni uviděli v Káni Galilejské zjevení jeho slávy, když proměnil vodu ve víno. Zázrakem v Káni vrcholí „první týden“ *Slova* (1,29.35.43; 2,1). Poté se Pán Ježíš spolu se svými žáky vydává – poprvé v J - na velikonoční svátky do Jeruzaléma: Zde ohlašuje svůj nárok, když z chrámu vyžene kupce. V nočním rozhovoru členu vlády, farizeji Nikodémovi odhaluje, že sestoupil od Otce, aby lidu dosvědčil nebeské pravdy a svým vyvýšením přinesl věřícím spásu a věčný život. Což dosvědčuje také Křtitel, když je dotázán, zda mu nevadí Ježíšův vzestup. Ježíš se přes Samařsko vrací domů do Galileje, v Samaří svou totožnost odhalí jedné ženě a jejím sousedům. Opět v Káni uzdravuje nemocného a další lidé se hlásí k němu.

O svátcích se Ježíš – podruhé v J – vrací do Jeruzaléma, kde se kvůli uzdravení chromého v sobotu dostává do střetu s místními autoritami a dosvědčuje, že je *Syn Boží*. Právě tento spor o sabat a Ježíšovu totožnost bude příčinou jeho smrti (srov. 5,16.18; 7,19nn). Opět doma v Galileji zveřejňuje Ježíš svůj nárok mojžíšovským zázrakem nasycení zástupů a v kruhu učedníků zázračnou chůzí po vodě. V Kafarnaum po jeho kázání dochází k rozdělení mezi učedníky.

Na svátky stánků se Ježíš opět vydává do Jeruzaléma a otevřeně konfrontuje své odpůrce a uniká pokusům o zatčení a kamenování. Další sobotní uzdravení, tentokrát slepce, vyvolává nový střet s vůdci, které Ježíš označuje za falešné pastýře lidu, zatímco on je ten *dobrý pastýř*.

Do Judska se Ježíš s učedníky naposledy vrací, aby vzkřísil přítele Lazara z mrtvých; načež mu vůdcové zpečetují rozsudek smrti. O velikonočních pak Ježíš, pomazaný betánskou Marií, triumfálně vjíždí do hlavního města Jeruzaléma a setkává se se zástupy poutníků, kterým dosvědčuje své poslání: přinést věřícím život. Z nebe se ozývá Boží hlas, slibující Ježíšovi oslavení.

Kniha slávy (13,1 – 20,31)

Ježíš se stahuje do ústraní a slaví s učedníky pesach. Nejprve jim umývá nohy, propouští zrádného Jidáše, loučí se s přáteli u stolu a cestou do zahrady otevřeně mluví o přikázání vzájemné, sloužící lásky, o svém nadcházejícím utrpení, o svém odchodu k Otci a opětovném návratu, o příchodu Ducha svatého, o víře a poslání učedníků. Nakonec se modlí k Otci za ochranu pro učedníky ve světě a za jednotu mezi nimi, sebou a Otcem. V noční zahradě je Ježíš zatčen, ráno vyslýchán veleradou a Pilátem, kterému dosvědčuje svou totožnost, a odpoledne je ukřižován. Prvního dne nového týdne však Marie Magdalská nachází Ježíšův hrob prázdný! A právě Marii se vzkříšený Ježíš ukazuje nejdříve, pak ještě dvakrát také učedníkům. Ty zmocňuje Duchem a vysílá je ke službě odpuštění. Blahoslavení jsou ti, kteří skrze jejich svědectví v Ježíše uvěří.

Epilog (21,1-25)

Vzkříšený se zjevuje učedníkům v Galileji u jezera; zde pověřuje Petra pastýřským úkolem. Učedník, *kterého Ježíš miloval* (v20), nakonec ještě potvrzuje, že jeho zapsané svědectví je hodnověrné.